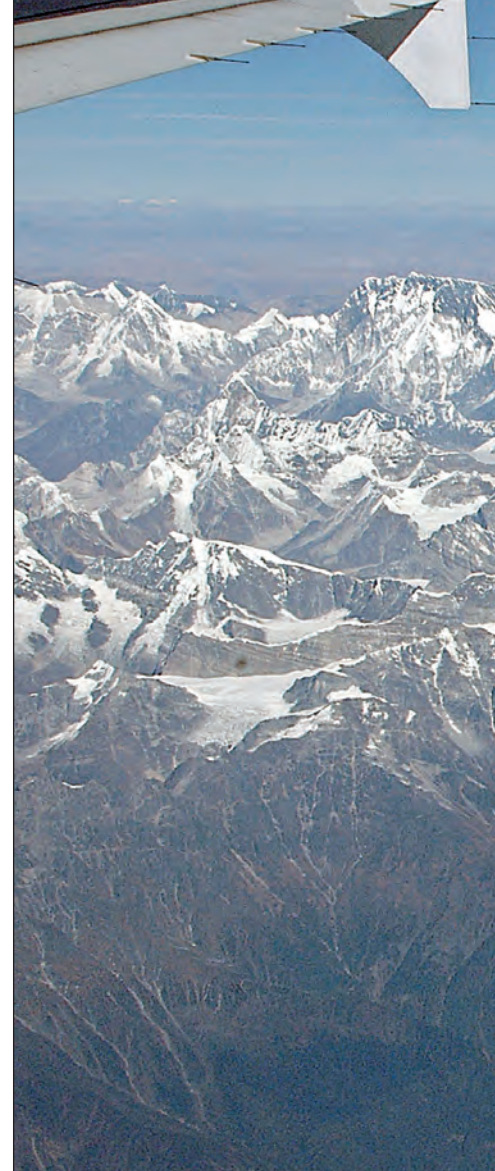

Resa i Nordöst – mellan Sydasiens ytterligheter

Strandliv på beachen i Cox's Bazar, Bangladeshs semesterparadis nära gränsen till Burma.

Hissande vyer mot Mount Everest under Druk

På uppdrag av SASNET – nätverket för Sydasiestudier i Sverige gjorde Lars Eklund och Staffan Lindberg i höstas en kontaktresa till universitet och forskningsinstitut i nordöstra Indien, Bhutan, Nepal och Bangladesh. Lars fotograferade och Staffan skrev.

BENGALEN – FRÅN REVOLUTIONÄR MOBILISERING TILL SPIRANDE "VÄLFÄRDSSTAT"

○ Allting är lite annorlunda än vad vi förväntar oss och ändå inte. Redan Kolkata bjuder på överraskningar speciellt om vi jämför med eländet på sextiotalet då **Louis Malle** gjorde sin berömda film "Calcutta" (tagen med teleobjektiv). Nästan inga boende på gatorna, mycket färre tiggare, och en mycket renare luft.

Västbengalen har haft sin gröna revolution och utveckling på landsbygden, Få flyktingar kommer längre från Bangladesh och nya industrier växer fram med IT- och bioteknikcentra. Kommunisterna kör på i bästa socialdemokratisk stil och multinationella företag välkomnas, även om spridda grupper protesterar mot exempelvis etableringen av ett **Suharto**-anknutet företag från Indonesien. Till och med de prostituerade sägs ha det bra i denna välfärdsstad med omfattande sociala bostadsprogram.

Men visst finns också det gamla Calcutta

kvar. Vi tas emot i det ståtliga guvernörspalatset av **Gopal Gandhi**, sonson till **Mahatma**. Han är kunnig om det mesta och vi får en lektion om Kolkatas förvandling och om det engelska koloniala arvet. Klyftan mellan stat och folk är fortfarande stor.

Staffan håller föredrag på The Asiatic Society, grundat 1782. Efteråt blir det te med kakor i salongen. Vi ber om fotokopia på en artikel i biblioteket men får nobben – det måste komma en skriftlig begäran från Rektor vid Lunds universitet först. Asiatic Society håller på sin värdighet!

Snart är vi på väg i andra klass sovkupe med biljetter levererade fem minuter innan tågets avgång. Vi vaknar utsövda med den nordbengaliska slätten i blickfånget. Vi tillbringar en hel dag på North Bengal University i Siliguri, som verkar vara ett mycket aktivt och spännande universitet.

Någonting för svenska universitet att samarbeta med? Här finns litteraturforskare och studenter som gärna läser svenska romaner i engelsk översättning och skulle vilja diskutera med litteraturvetare i Lund.

ASSAM – DELSTAT MED KONFLIKTER

○ Med Assam är det annorlunda – varje etnisk grupp kräver autonomi eller egen stat och våldet finns överallt på lut – ofta som rent kriminella handlingar som kidnappningar för den politiska saken. Vi känner oss ändå inte otrygga och vandrar bekymmerslöst runt i Guwahati även om kvällarna.

Oindisk karaktär

Hela detta nordöstra Indien har en oindisk karaktär. Fler rester av brittiskt kolonialliv, mera kristet, och mest HIV-smittedrabbat. Tre delstater – Meghalaya, Mizoram och Nagaland, har kristna majoritetsbefolkningar. Missionärerna hade stora framgångar bland stamfolken här. Europeiskt ägda teplantager och sommarkolonier skapade en europeisk arkitektur.

I bergsstaderna Shillong kan man lätt inbilla sig att man befinner sig i Skottland, och invånare därifrån reser ofta utomlands, då de känner större kulturell samhörighet med folk i andra länder än med människor i Delhi och övriga delar av Indien.

Det är också här i nordöst (samt i Mumbai) som västerländskt inspirerade rockband ständigt drar fulla hus när de ger konserter för tusentals entusiastiska ungdomar.

...k Airs flygning från Paro till Kathmandu.

BHUTAN – ÅSKDRAKENS LAND

○ Vi får skjuts från Cooch Behar till Bhutan-gränsen vid Phuentsholing av en lärare och hans vän vid North Bengal University. På kvällen går färden i mörker genom skogs-trakter traditionellt befolkade av rövare – så vår chaufför tittar sig ängsligt om och är fast besluten att inte stanna för något.

Från Phuentsholing far vi nästa dag med jeep körd av vår tolk, Mr. **Samdruk**, utlånad mot en enkel betalning av Centre for Bhutan Studies, vår värd i landet. Det är en klättring upp för slingrande väg med många hårnålskurvor. I den tropiska grönskan är det svindlande vackert och ju högre vi kommer desto mer ser vi av bergen och slätten. Både bengaler och britter misslyckades med att erövra detta lilla isolerade bergsland, etablerat av buddhistiska ledare på 1600-talet.

Vi ser välmående bosättningar och fina hus med snickarglädje. Vi ser enkla plåtskjul och tänker genast på den nepalispråkiga lhotshampa-minoritetsbefolkningen här, av vilka nu många i 15 års tid tvingats leva i flyktingläger i Nepal. Men det är inget Samdruk eller någon annan här över huvud taget vill tala om – det finns ju så många som forskar om det i Nepal, säger man till oss.

För att vara ett land i Sydasiens är Bhutan verkligen landet annorlunda. Kvinnorna äger

Porten till Bhutan. Gränsstaden Phuentsholing, systerstad med indiska Jaygaon.

all egendom och månggifte är förbjudet – man kan därför förstå hur populär kungen är eftersom just han har tillåts ha fyra fruar (som visserligen är systrar). Med sina 700 000 invånare skulle det kunna vara ett lättkött pastorat väl avgränsat från omvärlden. Men det talas flera olika språk, kommunikationer är inte lätta bland bergen och nu kommer dessutom den västerländska kulturen och masskonsumtionen med stormsteg.

Och visst försöker man stå emot. Cigarettrökning och tobaksinnehav är strikt förbjudet. Turister släpps bara in i landet via

guidade turer till ett pris av minst 220 US-dollar per dygn, allt inklusive. Så några backpackers ser vi inte till, och antalet turister uppgår till max 10 000 om året.

Kungens försök att införa en parlamentarisk demokrati uppträffar ett starkt intryck på oss. En ny konstitution har utarbetats och kungen far land och rike runt för diskussioner kring denna. Han föreslår bland annat att han ska avgå när han fyller 65 och därefter bli vanlig pensionär.

Det finns en liten bhutanesisk opposition

VÄND!

Studenter på Royal Institute of Management i Thimphu, Bhutan.

FORTS.

mot regimen med medlemmar i exil, men kungen tycks ha ett starkt stöd bland de allra flesta vi möter.

Överhuvudtaget är bhutaneserna lite känsliga för kritik – de tycker att de har all rätt i världen att leva i sin kultur och få modernisera sitt land på egna villkor.

Pengar finns det gott om. Skogsprodukter, cement och elkraft från de många bergsfloderna utgör den huvudsakliga exporten.

Landet får också bistånd från många länder, inte minst från Indien, ett land man betraktar som en viktig garant gentemot alltför starkt kinesiskt inflytande.

HINDUISK KUNG – MAOISTISK GERILLA

○ Mount Everest passerar förbi på en arm-längds avstånd. Det svindlar för ögonen. På en halvtimme flyttas vi från Paro i Bhutan till Kathmandu i Nepal.

Här är folk i månadsskiftet november-december 2005 spända. De väntar på upplösningen av ett olidligt förhållande där kungen 11 månader tidigare tagit hela makten och nu försöker kontrollera landet med hjälp av 90 000 soldater. Men det går bara inte – större delen av landsbygden kontrolleras av maoisterna trots att dessa bara har 10 000 soldater. Vanligt folk stöder deras kamp, även medelklassen i Kathmandu. När detta skrivs med facit i hand, i början av maj 2006 och efter tre veckors folkligt uppror, är det lätt att se vad människorna väntade på. Parlamentet ska nu samlas och politikerna kräver en ny konstitution. Många vill ha republik.

Belägrad stad

Det var alltså en belägrad stad som vi kom till den sista november i fjol. Vi hade trott att folk skulle vara mera rädda än de faktiskt var. Men det fanns alltså starka sympatier för maoisterna, och de vi talade med hade inte haft några svårigheter när de rest ut i landet. Maoisterna stoppar folk och kräver donationer, även av turister, det var allt. Statstjänstemän och liknande kunde dock ha problem. Dessa måste förklara sitt ärende innan de tilläts besöka ett landsbygdsområde.

Med det spända läget var det förstås färre turister än vanligt, och på Kathmandu Guest House i Thamel rådde det en viss stilltje när strömmen av ryggsäcksresenärer sinat betydligt. Ändå såg det mesta ut som vanligt och vi besökte och blev förevisade de välbevarade palatsen och tempen i

Bangladeshiskt frihetsmonument i Savar, norr om Dhaka.

Kathmandu och närbelägna Bhaktapur. Ett imponerande världsarv!

Vi gick på bröllopsmottagning i en stor sal. Bruden vacker som en pärla i sin röda sari och finklädde gäster av alla slag. Männen drack whisky, kvinnorna läsk. Alla mumsade på de läckerheter av newarimat och desserter som bjöds runt.

Det "exotiska" Nepal befinner sig alltså i en dramatisk förvandling. I sekler ett isolerat hinduiskt kungadöme med strikt kashierarki. Daliter och stamfolk långt ner, utsugna av jordägare och köpmän. Armodet och misären i de avlägsna regioner dit ingen utvecklingshjälp nått går inte att ta miste på. Inte undra på att maoisternas budskap om rättvisa och social utveckling gått hem bland bönderna.

Nu sitter paradoxalt nog kanske maoisterna i den nya regering som skall bildas. Det hade vi inte kunnat föreställa oss när vi reste därifrån i december förra året.

BOMBER OCH FRUKTAN = BANGLADESH

○ Det känns som vi reser från ett inbördeskrig till ett annat när vi far mellan Kathmandu och Dhaka, huvudstaden i Bangladesh. Bombvågen i augusti 2005 har under senhösten återkommit med dagliga attentat någonstans i landet, nu också utförda av självmordsbombare.

Men det är inget vanligt krig med vanliga soldater. De är unga pojkar i 12-13-årsåldern med fattiga föräldrar som satt dem i islamisk bibelskola, *madrasas*. För vinnings skull säljer madrassan pojkarna till terroristceller, som indoktrinerar pojkarna till att bli heliga krigare. När de utfört sina

Lars Eklund och Staffan Lindberg besöker Kathmandus historiska byggnader, här med tillfällig militär ledsagare.

dåd kan de från himlen se hur deras familjer får pengar som kompensation (**Stephen Gaghans** prisbelönade film *Syriana* skildrar hur det går till)

Regeringen under ledning av det Pakistanvänliga partiet BNP har med två islamistiska stödpartier i regeringen länge nonchalerat attentatsvågen som framförallt riktat sig mot poliser och domare som ansetts förråda islamiska värden. Fundamentalisterna har starkt stöd på universiteten, framförallt bland naturvetare och tekniker. Vi får väga våra ord när vi möter dem – vi vet inte vem som är vem.

Rädsla för storebror Indien

Ändå verkar det mesta av det akademiska livet helt normalt, med kolleger som verkligen vill ha kontakt med omvärlden. Helst inte med Indien dock. Det finns en stark rädsla för att storebror Indien ska ta över ekonomin och landet. Hellre lever man då lite isolerat medan resten av nordöstra Syd-asien bygger ut sina vägar och kommunikationer med Kina – den starkt växande handelspartnern.

Vilket öde! Någon internationell båttrafik på floden Brahmaputra, i Bangladesh kallad Yamuna, har inte förekommit på decennier. Billiga transporter sjövägen till och från Assam är därmed omöjliga, vilket naturligtvis är till nackdel både för Bangladesh och Indien.

Under ytan händer det dock mycket positiva saker i detta fattiga och biståndsberoende land med världens mest utvecklade NGO-sektor. Jordbruket har utvecklat sin egen gröna revolution och landet är självförsörjande på ris. Det har vuxit fram en stor textilindustri med omkring två miljoner arbetare, de flesta kvinnor, vilket bidragit både till ekonomisk utveckling och till kvinnofrigörelse. Dessutom skickar Bangladesh gästarbetare till Arabiska Golfen som skickar hem stora summor till sina familjer.

Bombhotat möte

Vi färdas kors och tvärs, Rajshahi, där Svallorna har sitt berömda byprojekt i Thanapara; till Sylhet; till Chittagong. Vårt möte med lärare och studenter i den sistnämnda staden bombhotas och får flyttas till en centralt belägen privatskola som en av sociologiprofessorerna driver (något för upp-

sägda professorer i Sverige att satsa på?).

Det är med en känsla av uppgivenhet som vi tar oss tillbaka till trygga Kolkata i Indien. Ska våldet svepa in Bangladesh i fruktan och förhindra en positiv ekonomisk och social utveckling. Vi följer tidningarna, ser att våldet minskar, att regeringen börjar ta hoten på allvar, och vi börjar hoppas på nytt.

FRÅN NATTKLUBB TILL PATNA OCH BHUBANESHWAR

○ Vi tar in på ett hotell nära flygplatsen i Kolkata, men upptäcker att det är en nattklubb vägg i vägg med våra sovrum så det blir inte mycket till sömn. Snart är vi dock på resa igen, Lars till Orissa och jag till Bihar.

Det är en märklig och anakronistisk upplevelse att komma till Patna – ungefär som att resa in ett annat sekel – men inte heller det stämmer.

I Bihar finns också maoister, som med sina People's War Groups behärskar delar av landsbygden. Det är fattigbönder och lågkastiga lantarbetare som under ledning av maoistledarna tagit till vapen för att på egen hand genomföra en jordreform. Mot sig har de jordägare och deras lejda revolvermän och praktiskt taget hela etablissemanget och medelklassen, som enbart ser dem som kriminella.

Och någon större framgång har de inte heller. De måste ständigt gömma sig och kan bara framträda ibland med till exempel sina folkomstolar där så kallade 'klassfänder' döms av vanligt folk att sona sina brott. Inte undra på att medelklassen är upprörd.

En gång rikast i Indien

Bihar var en gång den rikaste delstaten i Indien, beläget på Ganges bördiga slätter och med ett mycket produktivt jordbruk. Men efter självständigheten 1947 har bevakningsanläggningarna förfallit, jordreformer uteblivit och staten somnat in i letargi. Delstaten kan bara göra av med hälften av de pengar för utveckling den får från New Delhi.

En ny delstatsregering har just tillträtt under ledning av **Nitish Kumar**, som alla hoppas ska utföra underverk och snabbt modernisera Bihar. Detta efter 15 års van-

Risfalten i Bangladesh genomkorsas numera av Trans-Asian Highway, som är på väg att förbinda Europa med Sydostasien.

styre under **Lalu Prasad Yadavs** populistiska regim. Den senare sägs ha svarat några bybor som undrade varför det inte fanns någon väg till eller elektricitet i en by: "Ha! Vem tror ni skulle använda den vägen eller dra in ljus i huset!"

ORISSA – TEMPEL OCH KULTUR

○ Lars upplevde något helt annorlunda i Orissa, en delstat också känd under sitt historiska namn Utkal, vilket lär betyda "Kulturens Land". En ganska träffande beskrivning på en del av Indien fylld av utsökta hinduiska tempel från Kalinga-dynastiens dagar och där konst och arkitektur spelar en central roll i människors liv.

Det gäller de många stamfolken (22 procent av befolkningen) som sätter prägel på Orissa med sin rika folkkultur, såväl som företrädare för den dominerande oriya-kulturen. Var eller varannan man träffar bland universitetsprofessorer, läkare och stats-tjänstemän visar sig vara poet eller författare vid sidan om det ordinarie jobbet.

Bokutgivningsfest

Lars hade nöjet att vara hedersgäst vid en "släppest" som anordnades i Bhubaneswar för en nyutgiven antologi ("*Paralysed Tongue. An anthology of Dalit studies*") som handlar om dalit-litteratur i södra Asien – inte bara i Indien utan också i Nepal, Bangladesh, Pakistan och Afghanistan.

Boken gavs ut av **Aswini Kumar Mishra** och **Jugal K Mishra**, som ledde en panel om just dalit-litteratur vid den 18:e europeiska konferensen för modern Syd-asienforskning som SASNET arrangerade i Lund sommaren 2004.

Därutöver besökte Lars två universitet i staden, dels Utkal University of Culture och dels det större Utkal University, samt återsåg svenske professorn **Lars Henrik Ekstrand**, som efter lång tjänst vid lärarhögskolan i Malmö bosatt sig i Bhubaneswar med hustrun **Rita Ray**, professor i sociologi vid Utkal University.

Lars återvände sedan till Kolkata och förenades med sin familj, och hade med den en fantastisk resa till övre Assam, med dess teplantager kring Jorhat, palats och tempel från Ahom-kungarikets tid i Sib-sagar, noshörningar en masse i Kaziranga nationalpark, och vaishnavakloster på den väldiga Majuli-ön mitt ute i Brahmaputra-floden. Men det är en annan historia...

Staffan Lindberg, text
Lars Eklund, foto

FOTNOT: Läs mer om SASNET-resan till nordöstra Indien, Bhutan, Nepal och Bangladesh, med detaljerade rapporter från möten med forskare och besök på universitet, på webbsidan: www.sasnet.lu.se/journey3.html